

УДК 796.37.037.3

Дроздова К. В.

СУЧАСНИЙ СТАН ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДО МОНІТОРИНГУ ФІЗИЧНОГО СТАНУ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

У статті розглядається проблема підготовки майбутніх учителів фізичної культури до моніторингу фізичного стану молодших школярів. Для визначення теоретичних позицій дослідження застосовано методи аналізу, синтезу, порівняння, систематизації наукових джерел з досліджуваної проблеми. Встановлено, що одним із головних аспектів фізичного виховання має бути формування позитивної мотивації на здоровий спосіб життя, а основний принцип – рекреаційний, вивчення та зміцнення здоров'я на фоні загальних проблем.

Ключові слова: фізичне виховання, майбутні вчителі, моніторинг, фізичний стан.

Постановка проблеми. У наш час активізується процес удосконалення підходів до професійної діяльності вчителя. Це зумовлено новими вимогами до підготовки фахівців, які втілюють світові запити і стандарти. В інформаційному обігу з'являються нові праці, присвячені удосконаленню сутнісних основ педагогічної освіти, спрямованості навчання на формування творчої особистості, на своєрідність її індивідуальних проявів тощо. У педагогіці й суміжних науках накопичуються наукові уявлення про сутність людини і її природу (М. Семенов, М. Берштейн, Б. Теплов, Б. Ананьев та ін.) [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різні аспекти формування особистості педагога та питання удосконалення їхньої підготовки у вищих педагогічних навчальних закладах висвітлено у дослідженнях Т. Круцевич, Г. Кураєва, В. Приходька, В. Чичикіна та ін. [3; 4; 5]. Сутність цієї підготовки тісно пов'язана з необхідністю опанування майбутніми вчителями провідних компонентів педагогічної діяльності. Провідні компоненти цієї діяльності визначені О. Коротковою. Дослідниця акцентує увагу на тому, що ця діяльність складається з низки взаємозалежних компонентів: конструктивного, організаторського, комунікативного, гностичного, кожен з яких вимагає від педагога спеціальних знань, умінь і навичок.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати педагогічні умови підготовки майбутніх учителів фізичного виховання до моніторингу фізичного стану молодших школярів.

Завдання дослідження:

1. Визначити та схарактеризувати рівні готовності майбутніх учителів фізичного виховання до моніторингу фізичного стану молодших школярів.
2. Визначити і науково обґрунтувати педагогічні умови підготовки майбутніх учителів фізичного виховання до моніторингу фізичного стану молодших школярів.

Виклад основного матеріалу дослідження

Узагальнюючи напрацювання науковців і практиків щодо проблем підготовки вчителя, зазначимо, що для студента вищого педагогічного навчального закладу було і є актуальним виконання таких вимог:

- засвоєння педагогічних, психологічних, спеціальних й інших професійних знань (професійні знання розуміємо як результат пізнання студентами наукових засад, фактів, явищ професійної діяльності, їх зв'язків, властивостей і відносин);
- формування практичних вмінь і навичок (інформаційних, організаційних, комунікативних, дослідницьких, самоосвіти тощо).

Визначаючи вміння, керуємося твердженням, що професійні вміння передбачають свідоме оволодіння педагогічною діяльністю, що містить такі компоненти: формування у майбутніх педагогів мотивів діяльності з моніторингу, усвідомлення соціальної значущості педагогічної діяльності, професійної відповідальності перед суспільством, можливість безпосереднього спілкування з дітьми з неблагополучних сімей і участь у формуванні їхньої особистості. Професійна підготовка вчителя спрямована на підготовку підрастаючого покоління до життя та співпраці у нових соціальних та економічних умовах, що зумовлює необхідність її постійного вдосконалення.

У наукових дослідженнях спостерігаємо тенденцію до персоніфікації стилю життя індивіда, спрямування зусиль учених на дослідження життєвого вибору людини, збереження її життя і здоров'я, забезпечення ефективної професійної діяльності, однією з умов якої є професійне довголіття. Саме у цьому виявляються гуманістичні принципи професійної підготовки майбутнього вчителя, яка передбачає зміну пріоритетів:

- у визначенні освітніх цілей (актуалізація і розвиток особистості);
- в удосконаленні змісту, в якому освітній стандарт, зорієнтований на підготовку висококваліфікованого фахівця, органічно поєднується з потребами, інтересами, можливостями студентів;

- у відпрацюванні навчальних технологій, що забезпечують потребу в особистісному досвіді й інтересах студентів, суб'єктивну позицію студента в освітньому процесі, зорієнтованість його на постійну роботу над собою, самопізнання, самореалізацію, самовдосконалення.

Зауважимо, що гуманістична (особистісна) орієнтація професійної підготовки майбутнього вчителя на сучасному етапі є потребою часу. Вона стає об'єктом психолого-педагогічних досліджень, на рівні конкретних форм і методів починає входити у масову свідомість. Пізнавальна орієнтація стає при цьому обов'язковою частиною особистісної орієнтації, а пізнавальний досвід – частиною цілісного досвіду особистості. Таке уявлення про сутність освіти потребує значного коригування уявлень про цілі, зміст і основу освітнього процесу і виражається в тому, що знання й досвід минулого трансформуються системою освіти у здатність окремої людини до пошуку та створення нових знань і нового досвіду, вироблення способів мислення й стратегії поведінки. Отже, у процесі професійної підготовки майбутнього вчителя слід зосередити увагу на особистості людини, системі її цінностей, потреб, шляхів і засобів їх задоволення. Проте це не означає, що слід нехтувати підготовкою вчителя до професійної праці, її лише варто розглядати, як зазначалося вище, крізь призму потреб, інтересів, прагнень особистості.

Останнім часом особливо актуальним є діяльнісний підхід до підготовки вчителя. Дослідження вітчизняних і зарубіжних учених доводять, що високий рівень професійної підготовки вчителя досягається за умови, коли зміст професійно зорієнтованих дисциплін стає особистісно привабливим. Таким чином реалізується мотиваційно-ціннісне ставлення до навчання. Проте, на жаль, знання часто засвоюються студентом на формальному рівні. Діяльнісний підхід недостатньо впроваджується у практику підготовки студента вищого педагогічного навчального закладу до майбутньої професійної діяльності. Через низку причин між процесом набуття знань і їх практичним використанням існує часовий проміжок, на тривалість якого впливають політичні й економічні контексти, недосконалість механізмів соціального захисту майбутніх учителів тощо, і загалом – недостатня концептуальна обґрунтованість сучасних вимог до змісту і технологій вивчення навчальних дисциплін, що мають значний потенціал формування готовності майбутнього вчителя до здійснення професійних функцій.

Розглядаючи проблему професійної підготовки майбутнього педагога, не можна оминати увагою такий її важливий момент, як визначення основних вимог до вчителя з урахуванням потреб і вимог суспільства. Загальноприйнятим є об'єднання професійних вимог, що ставляться до вчителя, у такі основні блоки: вимоги до вчителя як об'єкта сучасної культури, активного члена суспільства; вимоги до вчителя як до фахівця (загальнопрофесійні і спеціальні професійні). Зазначимо, що вимоги до вчителя як до фахівця визначаються його здатністю на сучасному науковому рівні розв'язувати завдання у певній сфері професійної діяльності. Тому якісно нового рівня формування загальнопрофесійних якостей вчителя можна досягти лише за умови конструктивного перегляду підходів до розв'язання питань змісту і форм його професійної підготовки.

Розмірковуючи про вимоги до студента вищого педагогічного навчального закладу як суб'єкта сучасної культури, активного члена суспільства, доходимо висновку, що освічена людина, усвідомлюючи себе частиною суспільства, мусить відчувати себе належною до людства загалом. Майбутній учитель має бути носієм і продовжувачем найкращих досягнень цивілізації, які втілюються в матеріальній та духовній культурі. Вважаємо, що саме духовну культуру мають на увазі, коли говорять про загальнокультурну складову освіти. Ми цілковито поділяємо думку Ю. Фокіна, який стверджує, що "освіта може розглядатися як геном, який забезпечує відтворення і прогресивний розвиток соціального життя" [6].

Учені й практики погоджуються в тому, що якість підготовки вчителів на сучасному етапі становлення освіти має бути такою, щоб фахівці, підготовлені у вищих педагогічних навчальних закладах України, були конкурентоспроможними на світовому і, насамперед, європейському ринку праці. На нашу думку, невід'ємною умовою досягнення високого рівня професійної підготовки вчителя є збереження і подальший розвиток традицій навчання і виховання, їх конструктивне осмислення у контексті сучасних вимог України до фахівців цієї галузі. Це сприятиме поступальному розвитку і становленню вітчизняної системи освіти і забезпечить її входження у європейський освітній простір як неповторного, самобутнього складника.

Особливу увагу також слід звернути на те, що на сучасного вчителя покладається реалізація важливого суспільного завдання – виховання здорового покоління. Учені, практики, батьки констатують значне погіршення стану здоров'я школярів в останні роки. Досить тривожна інформація надходить від самих учителів і свідчить про несприятливі чинники впливу освітнього процесу в навчальних закладах на стан здоров'я учнів. Це стосується організації і змісту навчання, узгодженості навчального навантаження і закономірностей вікового й статевого розвитку дітей та підлітків, розподілу

навантаження впродовж навчального дня, тижня, місяця тощо, психологічних особливостей стосунків учителя з учнями і між самими учнями, методичних підходів до забезпечення навчання, які недостатньо враховують індивідуальні особливості учнів і не зорієнтовані на попередження порушень стану їхнього здоров'я тощо.

В останнє десятиліття рівень здоров'я населення України, особливо підростаючого покоління, помітно знизився, а дані, що характеризують стан здоров'я дітей, викликають серйозне занепокоєння. Згідно зі статистичними даними, тільки 10 % старших школярів є практично здоровими. Фізичний стан значної частини населення унаслідок дії негативних соціально-економічних та економічних чинників є незадовільним. Дослідження показують, що 36,4 % учнів загальноосвітніх шкіл мають український низький рівень фізичної підготовленості, 33,5 % – демонструють рівень нижче середнього, 22,6 % – середній.

З огляду на усе вищесказане, доходимо висновку про важливу роль учителя фізичної культури у процесі збереження здоров'я дітей. Майбутній учитель фізичної культури упродовж навчання в педагогічному виші мусить оволодіти значним обсягом знань, умінь і навичок, зокрема в галузі педагогіки, вікової психології і вікової фізіології, які б допомогли йому при здійсненні освітнього процесу і вихованні в учнів прагнення зберегти і зміцнити їх здоров'я.

Формуванню уявлень студента вищого педагогічного навчального закладу про діяльність педагога, крім усвідомлення комплексу вимог, які до нього висуваються, сприяє осмислення специфіки функцій, які виконує вчитель. Відомо, що поліфункціональність є однією з найбільш характерних особливостей педагогічної діяльності. Педагог у кожний момент своєї діяльності здійснює одночасно кілька функцій. Їх склад і особливості вчені розглядають у декількох аспектах і на різних рівнях інтеграції. У цьому контексті досить слушними є міркування В. Семиченко щодо важливості реалізації в діяльності учителя таких функцій, як-от: психотерапевтична, рекреаційна і культуро-виробнича.

Отже, вчитель є суб'єктом сучасної культури, носієм соціально очікуваного стилю поведінки, способу життя. Важлива роль у трансляції наукових знань, їх адаптації до змінених умов соціального буття, формування нових стереотипів мислення належить педагогу. Підтвердження цієї думки знаходимо у словах В. Кременя: "Без педагогізації усіх верств суспільства не можемо досягти й демократизації. Бо демократія – це толерантність, терпимість один до одного. Це повага до людини – особистості. А хто виховує особистість? Школа. А хто може дати взірці для толерантних стосунків? Знову ж таки школа, педагог" [2]. У контексті висловленого вважаємо за можливе говорити про те, що вчитель, який поважає себе й інших, є зразком толерантності, терпимості у ставленні до своїх вихованців, може стати запорукою збереження і зміцнення фізичного й психічного благополуччя дітей.

За своїм професійним і соціальним статусом педагог має бути носієм загальнокультурних норм, зразком поведінки, стилю життя. До вчителя ставиться постійна вимога удосконалювати рівень спеціальної освіти, усвідомлюючи велику відповідальність перед суспільством. Тому стратегія загальнопрофесійної підготовки вчителя повинна включати, крім настанов на професійний розвиток і професійне становлення, уміння підготувати себе до складної і специфічної професійної діяльності.

До основних властивостей особистості вчителя, що забезпечує успіх його діяльності, належать: інтерес і любов до своєї професії, предмета, учнів, відповідальність, захопленість, творчі здібності, урівноваженість, вимогливість, справедливість, почуття такту й гумору, товарищескість, самостійність, людяність, доброзичливість, ясність і критичність розуму, винахідливість, розвинена уява, цілеспрямованість пам'яті, гарна дикція, спостережливість тощо.

На нашу думку, тільки той учитель, який піклується про своє здоров'я, гарно виглядає, веде здоровий спосіб життя, може переконати вихованців дотримуватися такого стилю життя, який би сприяв збереженню і зміцненню їхнього здоров'я. Тому ми переконані, що сам учитель, його зовнішній вигляд, вчинки, стиль діяльності, спосіб життя є для учнів взірцями, еталонами, виконують роль нормативів культури, тиражуються і відтворюються. Саме через учителя здійснюється відтворення культури суспільства, нації в соціально схваленому напрямі.

Зміст професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури передбачає, зокрема, формування їхньої готовності до роботи з молодшими школярами загальноосвітніх навчальних закладів та творчого вирішення завдань здоров'язбережувальної освіти. Теоретичний аналіз наукових досліджень свідчить, що ці питання пов'язані з проблемою підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання до фізкультурно-оздоровчої роботи.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до моніторингу фізичного стану молодших школярів – це система таких знань, умінь і навичок, завдяки яким вони можуть: застосовувати форми, методи, засоби навчальної роботи, не шкідливі для здоров'я учнів; забезпечувати належний рівень викладання предметів освітньої галузі "Здоров'я і фізична культура"; надавати учням ґрунтовні знання про здоров'я, шляхи його збереження і зміцнення; сприяти формуванню у школярів потреби у здоровому способі життя та прикладних навичок у його веденні; формувати відповідну мотивацію щодо здійснення фізкультурно-оздоровчої роботи з учнями загальноосвітніх навчальних закладів, навички викладача-організатора фізкультурно-оздоровчої роботи в

школі, навички організації та проведення занять у фізкультурно-оздоровчих гуртках, навички проведення уроків та занять зі спеціальними медичними групами.

Формування високої культури здорового способу життя залежить, насамперед, від рівня освіти та виховання майбутнього вчителя фізичної культури, який повинен виховувати учнів, які би відчували потребу вести такий спосіб життя, який би пробуджував у них занепокоєність станом суспільства і ініціював правильне мислення та гідну поведінку у повсякденному житті. Іншими словами – основною метою такого виховання є формування знань і вмій про збереження та зміцнення здоров'я. Тому одним із головних аспектів фізичного виховання має бути формування позитивної мотивації на здоровий спосіб життя, адже здоров'я – це не лише відсутність хвороби, а стан повного фізичного, духовного і соціального благополуччя. А основний принцип – рекреаційний, вивчення та зміцнення здоров'я на фоні загальних проблем.

Використані джерела

1. Семенов Л. Педагогическое сопровождение как важный фактор повышения эффективности проведения мониторинга физического здоровья в образовательных учреждениях / Л. Семенов // Мониторинг физического развития, физической подготовленности различных возрастных групп населения: Материалы первой Всероссийской научно-практ. конф. – Нальчик: Каб.-Балк. ун.-т, 2003. – С. 194 – 195.
2. Кремень В. Г. Національна освіта як соціокультурне явище / В. Г. Кремень // Учитель. – 1999. – № 11–12. – С. 10–17.
3. Круцевич Т. Ю. Контроль в физическом воспитании детей, подростков и юношей / Т. Ю. Круцевич, М. И. Воробьев. – К., 2005. – 196 с.
4. Кураев Г. Физическое развитие: оценка состояния соматических систем организма человека в онтогенезе / Г. Кураев. – Ростов-на-Дону : К.И.С., 1999. – 110 с.
5. Приходько В. М. Моніторинг виховної діяльності закладу освіти як педагогічна проблема / В. М. Приходько, О. М. Матвейшина // Виховна робота в школі. – 2006. – № 11. – С. 2–23.
6. Фокин Ю. Г. Преподавание и воспитание в высшей школе: Методология, цели и содержание, творчество : Учебн. пособие для студ. вузов / Б. Г. Фокин. – М. : Изд. центр "Академия", 2002. – 216 с.
7. Чичикин В. Регуляция физкультурно-оздоровительной деятельности в образовательном учреждении / В. Чичикин. – Н. Новгород, 2007. – 64 с.

Drozdova K. V.

THE CURRENT STATUS OF FUTURE TEACHERS OF PHYSICAL CULTURE PREPARATION FOR MONITORING OF PRIMARY SCHOOL CHILDREN'S PHYSICAL CONDITION

The article deals with the problem of physical culture teachers preparation to the monitoring of primary school children's physical condition. Methods of analysis, synthesis, comparison, systematization of scientific sources of the problem were applied to determine the theoretical point of the research. It was established that one of the main aspects of physical education should be the formation of positive motivation for a healthy lifestyle, and the basic principle must be recreational, learning and health promotion on the background of common problems.

Recently especially relevant is the activity approach to the preparation of the teacher.

The studies of national and foreign researchers show that the high level of teachers' training is achieved on condition that the content of professionally oriented disciplines becomes personally appealing. Thus the motivational and value attitude to learning is implemented. But, unfortunately, students often assimilate knowledge on the formal level. Activity approach is not enough implemented in practice of students' of higher pedagogical educational institution training for future professional activities.

The content of training of future teachers of physical education provides, inter alia, the formation of their readiness to work with younger students of secondary schools and creative solution of problems of health-saving education. The theoretical analysis of scientific researches shows that these issues are related to the problem of training.

The preparation of future teachers of physical culture to monitor the physical condition of primary school children is a system of knowledge and skills by which they can: use forms, methods and means of educational work, not harmful to the health of students; guarantee an appropriate level of teaching subjects of educational sector "Health and Physical Education"; give students a solid foundation in health, ways of its preserving and strengthening; promote the formation of students' needs in a healthy lifestyle and applied skills in its care; form the appropriate motivation to implement the sports and recreational activities with students of secondary schools, form teacher skills in organizing of sports and recreational activities in school and the skills of conducting classes in fitness clubs, skills of conducting lessons and classes with special medical groups.

Key words: physical education, future teachers, monitoring, physical condition.

Стаття надійшла до редакції 07.01.2017 р.